

WETENSWAARDIGHEDEN UIT HET BILTSE CORRESPONDENTIEARCHIEF VAN 1900

Lies Haan-Beerends

Al snuffelende in oude archieven bekruipt me vaak het gevoel, dat er weinig veranderd is onder de zon. Maar evenzoveel keren bemerk ik dat er in de loop der tijden wel degelijk veel veranderingen hebben plaatsgevonden. Dat laatste gevoel overkwam me toen ik onder nummer 40 Z in het Biltse correspondentiearchief van 1900 een pamflet vond, gedateerd 2 januari 1900, waarin burgemeester en wethouders van de gemeente De Bilt de ingezetenen niet alleen herinnerden aan een wet van 1 maart 1815, maar ook een oproep deden om de daarin opgenomen wetsbepalingen na te leven. Bedoelde wet regelde het vieren van de zon- en feestdagen. Al achtte men het in 1900 kennelijk raadzaam er weer eens naar te verwijzen, inhoudelijk zal de wet nog aangesloten hebben bij de toen heersende normen en waarden. Mijns inziens is bedoelde wet inmiddels achterhaald. Het lijkt me aardig er wat meer over te vertellen, opdat ook u duidelijk zal worden dat er wat de zondagsrust betreft heel veel veranderd is in onze maatschappij.

De aanhef van de wet luidde:

"Wij Willem, bij de gratie Gods, Prins van Oranje Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden enz., enz., enz. Aan alle degenen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten: Alzoo Wij in overweging genomen hebben de noodzakelijkheid om, op het voetspoor onzer godsdienstige voorvaderen, die daarop steeds den hoogsten prijs stelden, de plichtmatige viering van den dag des Heeren en andere dagen der openbaren Christelijken godsdienst toegewijd, door eenparige en voor de geheele uitgestrektheid der Vereenigde

Nederlanden, algemeen werkende maatregelen te verzekeren; Zoo is het dat Wij den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal dezer landen, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze."

Zoals uit bovenstaande tekst blijkt wilde Willem, toen nog soeverein vorst, geheel volgens de traditie van zijn voorvaderen, de oude christelijke waarden betreffende de zondagsheiliging herstellen. Men moet daarbij bedenken, dat de Franse bezetters nauwelijks twee jaren daarvoor uit ons land waren vertrokken. In het eerste wetsartikel van bedoelde wet uit 1815 werd bepaald, dat men op zon- en feestdagen niet alleen 'geene beroepsbezigheden' mocht verrichten, maar dat er 'in het algemeen geen openbare arbeid' zou mogen plaats hebben 'dan ingeval van noodzakelijkheid'. Artikel 2 bepaalde dat er 'met uitzondering van geringe eetwaren' geen koopwaar op markten, straten of openbare plaatsen mocht worden uitgesteld en uiteraard ook niet mocht worden verhandeld. De wet gebod bovendien, dat men gedurende de tijden dat er godsdienstoefeningen gehouden werden de deuren van de herbergen gesloten diende te houden. Bovendien was vastgelegd dat er tijdens de kerkdiensten 'geenerhande spelen, hetzij kolven, balslaan of dergelijke' mochten worden beoefend. Op de zondagen en algemeen geldende feestdagen werden 'openbare gemakkelikheden, zooals schouwburgen, publieke danspartijen, concerten en harddraverijen' evenmin gedoogd, zij het dat in sommige gevallen de plaatselijke overheid een uitzondering kon maken.

De plaatselijke politie was gerechtigd er zorg voor te dragen dat er geen *'hinderlijke bewegingen en gerucht in de nabijheid der gebouwen tot den openbare eeredienst bestemd'* zouden plaatsvinden. Beging men een overtreding dan werd men gestraft met *'eene boete van ten hoogste vijf en twintig gulden, of met eene hechtenis van ten hoogste drie dagen, voor de overtreders die buiten staat mochten zijn deze boete te betalen'*. Wanneer men tweemaal een overtreding begaan had tegen de bepalingen in de wet genoemd werd de straf verdubbeld. Bovendien werden dan ook alle te koop aangeboden of uitgestalde waren verbeurd verklaard. Herbergen die voor de tweede maal in de fout gingen werden voor een maand gesloten. Die straffen waren niet mis en zullen dus ook anno 1900 nog gegolden hebben. Velen van ons, levend in het jaar 2000 waarin de 24-uurs-economie steeds meer oprukt, moeten wellicht lachen bij het lezen van het bovenstaande. Toch zou het wel eens wenselijk kunnen zijn een gulden middenweg te vinden!

BOETES

Over boetes gesproken. Lambertus van Veenendaal, 15 jaar oud, diende in 1900 wegens het vernielen van lantaarnruiten *f 5,-* te betalen of tien dagen hechtenis te ondergaan! Wanneer men bedenkt dat blijkens de raadsnotulen d.d. 30 januari 1901 een kop bonen *f 0,12* en een pond spek *f 0,27* kostte dan kan men zich enigszins een idee vormen van de waarde van het geld van toen. De boete opgelegd door de kantonrechter van Utrecht aan de 16-jarige Dirk van Schaik, die zich schuldig had gemaakt aan stroperij, viel mee. Hij diende slechts *f 2,-* te voldoen of een dag in hechtenis door te brengen wanneer hij niet aan zijn betalingsplicht voldeed. Wel werden zijn wildstrikken verbeurd verklaard door de kantonrechter, wat natuurlijk voor Dirk ook een strop betekende.

ONTVREEMDING

De brief, opgeborgen onder nummer 549 P, geschreven te Utrecht door de commissaris van politie in de 1^e afdeling op 30 november 1900 en gericht aan de burgemeester van De Bilt, doet ons heden ten dage eveneens glimlachen:

"Heden morgen werd uit de vestibule van het postkantoor alhier ontvreemd 1 zwart gelakt heeren rijwiel merk Eijsink met vernikkeld kromgebogen stuur, ... handvatten met ivoren ringen en dopjes, vernikkeld veerbellelje, zwart gelakte vellingen, non slipping banden, vernikkelde fietspomp, bruin lederen zadel en dito driehoekig taschje, waarde f 115,-. Verzoeke opsporing, aanhouding en bericht."

Tegenwoordig wordt er niet meer zoveel aandacht besteed aan een ontvreemde fiets. Ik denk niet dat de burgemeester ooit nog een dergelijke brief zal ontvangen.

BEZOEKRECHT

Andere stukken, gevonden in het correspondentiearchief onder nummer 355 J, behandelden een probleem dat zich heden ten dage helaas ook nog voordoet. Willem Hendrik Arkes had bij de minister van Justitie een verzoekschrift ingediend waarin hij verzocht zijn kinderen te mogen bezoeken. Dit verzoekschrift was door de officier van Justitie te Utrecht ter informatie doorgestuurd naar de burgemeester van De Bilt. Willem was officieel gescheiden van tafel en bed. Zijn beide kinderen zouden volgens het uitgesproken vonnis dienen te verblijven bij hun grootouders in De Bilt, daar zowel de moeder als de vader niet in staat werd geacht de kinderen op te voeden. Volgens het door Willem gedane verzoek, gedateerd 4 juli 1900, zouden getuigen tijdens het geding betreffende de scheiding van tafel en bed geuit hebben dat zijn vrouw nooit een zorgzame moeder was geweest. Zij zou haar kinderen verwaarloosd hebben.

Over hem daarentegen hadden de getuigen niets negatiefs betreffende de opvoeding der kinderen naar voren gebracht. Wel was het zo dat hij ten tijde van het vonnis financieel niet in staat was de opvoeding van de kinderen te bekostigen. De N.V. Paardetram Hoorn-Enkhuizen, waarvan hij directeur was, was failliet verklaard. Bovendien leed hij enige tijd daarna aan een ernstige ziekte waardoor hij zich ook niet met de opvoeding kon bezighouden. Willem was echter de mening toegedaan dat hij ten onrechte zijn kinderen niet mocht zien. Zijn kinderen woonden, zoals in het vonnis was vastgelegd, inderdaad bij hun grootouders, maar ook zijn vrouw was daar woonachtig en had dus het voorrecht de kinderen te zien opgroeien, iets wat hem onthouden werd. Willem verzocht de minister *'beleefd doch dringend'* om maatregelen te nemen die het hem mogelijk maakten om *'minstens één dag 's weeks de kinderen bij zich te hebben opdat zij zich, nu zij langzamerhand tot de jaren des ondersheids komen, kunnen overtuigen dat hun vader hun liefheeft, dat hij slechts noode door een tegenmatuurlijken toestand gescheiden van hen leeft, dat bovendien zijne woning, die hij te zamen deelt met 2 zusters, zeer geschikt is om ook hen te laten logeeren en dat van onmacht om hen te onderhouden nooit iets gebleken is.'*

De burgemeester berichtte op 3 augustus 1900 de officier van de arrondissementsrechtbank dat er betreffende deze zaak inlichtingen waren ingewonnen waaruit gebleken was, dat de rechtbank te Alkmaar op 18 juni 1896 niet alleen had bepaald dat de kinderen bij geen van hun ouders mochten verblijven, maar ook dat het toen eveneens door Willem gedane verzoek om nu en dan zijn kinderen te mogen ontvangen niet werd ingewilligd. Het werd in het belang der kinderen niet wenselijk geacht om daarin wijziging aan te brengen. De vader had zich, volgens verkregen informatie, in al

die jaren niet om zijn kinderen bekommerd en nooit in de kosten van levensonderhoud van vrouw en kinderen bijgedragen, alhoewel hij daartoe wel verplicht was. De grootouders stonden volgens de burgemeester als zeer achtenswaardig bekend en hadden aan de opvoeding der kinderen altijd de meeste zorg besteed. De door Willem geopperde suggestie dat zij geruchten hadden verspreid over een definitieve scheiding werd weerlegd. Bovendien zou Willem de grootvader bedreigende brieven geschreven hebben! De burgemeester verzocht de officier de minister van Justitie voor te stellen afwijzend op het gedane verzoek te beschikken. De mening van de kinderen werd kennelijk niet gevraagd. Daarover werd in de correspondentie niet gerept. Men vraagt zich af hoe hun leven verlopen is en of het stukgelopen huwelijk van hun ouders sporen heeft achtergelaten.

VEEZIEKTEN

Een heel ander onderwerp trok mijn aandacht in het correspondentiearchief van 1900. Namelijk het veelvuldig voorkomen van mededelingen betreffende diverse veeziekten. Tegenwoordig horen we via de media over varkenspest en gekkekoeienziekte. In 1900 ging het in eerste instantie om miltvuur, een ziekte die bij herkauwers vaak zeer acuut kan verlopen. Als deze ziekte ergens in de provincie werd geconstateerd dan werd ook de Biltse burgemeester daarvan in kennis gesteld. Zo bereikten hem op 3 en 20 januari 1900 publicaties betreffende het voorkomen van miltvuur in de gemeente Bunnik. Op 26 januari bleek de ziekte eveneens in Odijk uitgebroken te zijn. En helaas sloeg de ziekte ook in onze gemeente toe. Blijkens correspondentie opgeborgen onder nummer 145 V was er op 11 februari door de 'leeraar aan 's Rijks Veeartsenijschool' miltvuur vastgesteld bij een koe van C.

van Dijk, wonende aan de Oostbroekschelaan, ook wel Hoofddijk genoemd. Op 12 februari verzocht de burgemeester de districtsveearts te Utrecht om *"zoodra mogelijk, te komen onderzoeken eene koe verdacht van aan miltvuur gestorven te zijn en toebehoorende aan C. van Dijk wonende in deze gemeente."*

De plaatsvervangend veearts Hoefnagel berichtte de burgemeester nog dezelfde dag dat er inderdaad miltvuur was geconstateerd. Hij adviseerde het kadaver te laten verbranden evenals twee koetouwen, twee koedekken, een ladder, een achterbind, een mestvork, een mes, een bijl en een schop. De plaats waar de koe had gestaan diende ontsmet te worden, de stenen vloer moest eruit worden gehaald, de aarde onder de vloer moest 20 cm afgegraven worden en er moest nieuw zand worden aangebracht. De losse stenen diende men af te krabben en met heet sodawater af te wassen. Daarna moesten de stenen met 'carbolverwater (1 op 10)' overgoten worden. Ook het houtwerk van de stal diende dezelfde reiniging te ondergaan. Er moest een bord worden geplaatst bij de ingang van de stal, waarop het woord Miltvuur was aangebracht. Bovendien diende de plaats waar het dier verbrand werd door een stevige omheining afgesloten te worden, zodat de plek gedurende een jaar niet voor vee toegankelijk was.

Aan de meeste voorwaarden werd keurig voldaan. Een kleine aanmerking betrof het hek, blijkt een brief geschreven door de districtsveearts M.J. Hengeveld enige dagen nadien. De onderste planken zouden te ver van de grond verwijderd zijn. Hij verzocht de burgemeester zodanige veranderingen te doen aanbrengen dat het onderste gedeelte van de omheining meer gesloten werd.

De plaatsvervangend veearts Hoefnagel deelde de burgemeester op 21 februari mee, dat de ontsmetting van de stal van veehouder Van Dijk naar behoren was geschied en dientengevolge het geplaatste

bord met het woord Miltvuur verwijderd kon worden.

De financiële afhandeling betreffende deze zaak volgde enkele maanden later.

Het miltvuur bleek zich ook verspreid te hebben in Montfoort, Woudenberg, Maartensdijk en Stoutenburg. In april had, getuige onderstaand pamflet, ook nog een andere veeziekte zich geopenbaard in laatstgenoemde gemeenten:

'De Burgemeester der gemeente de Bilt, gelet op de kennisgeving van den Heer Commissaris der Koningin in deze provincie in Provinciaalblad no.51 van dit jaar; Brengt ter kennis van belanghebbenden in deze gemeente, dat het mond- en klauwzeer (Tongblaar) is uitgebroken in de gemeenten Maartensdijk en Stoutenburg.' Ook in de gemeente Vreeswijk bleek op 19 mei tongblaar geconstateerd te zijn, terwijl er op 30 mei weer sprake was van miltvuur in IJsselstein. In Utrecht werd er volgens de districtsveearts in de maand mei een geval van besmetting met mond- en klauwzeer vastgesteld, waarna er op 1 juni een publicatie betreffende het uitbreken van deze ziekte volgde. Op 7 juli bleek laatstgenoemde ziekte ook voor te komen in de gemeente Breukelen-Neijenrode, terwijl blijkt een publicatie gedateerd 13 juli 1900 in de gemeente Loosdrecht zich een geval van vlekziekte had voorgedaan. In het najaar deden zich in diverse Utrechtse gemeenten weer gevallen van tongblaar voor. Volgens correspondentie, opgeborgen onder nummer 461 V, bleek deze ziekte ook in onze gemeente te zijn uitgebroken. De Biltse burgemeester schreef de districtsveearts te Utrecht op 9 oktober 1900 een brief met de volgende inhoud:

„Ik heb de eer U uit te noodigen, zoodra mogelijk, te komen onderzoeken 10 koeijen waarvan 3 besmet, 7 kalveren, 35 varkens verdacht van aan mond- en klauwzeer lijdende te zijn en toebehoorende aan G. Voskuil wonende in deze gemeente (Leyensche Weg C 2).” Nog dezelfde dag schreef de districtsveearts terug dat er een

bord bij de toegangsweg naar de wei of stal geplaatst diende te worden met daarop de woorden Mond- en Klauwzeer. De Biltse burgemeester lichtte uiteraard ook de commissaris van de koningin in de provincie Utrecht in opdat hij de overige Utrechtse burgemeesters van de in De Bilt geconstateerde ziekte in kennis kon stellen. Na enkele weken was de ziekte kennelijk onder controle. De districtsveearts berichtte op 7 november de Biltse burgemeester: *„Naar aanleiding der aanvraag van G. Voskuijl tot herstelverklaring van de door Mond- en Klauwzeer aangetaste kudde runderen en varkens heb ik de eer U Ed. Achtb. mede te deelen, dat de maatregelen, ten opzichte dier kudde genomen, kunnen worden ingetrokken, maar dat eigenaar, houder of hoeder voornoemd, aansprakelijk blijft voor het vervoer van nog aangetast of onvoldoend hersteld vee.”*

INENTING

Onder nummer 487 V vond ik een pamflet dat betrekking had op kosteloze inenting. Of dat te maken had met de uitgebroken ziekte mond- en klauwzeer valt niet op te maken. De mens wordt blijkens verkregen informatie bijna nooit geïnfecteerd. Toch kan het natuurlijk heel goed mogelijk zijn dat er voorzorgsmaatregelen werden getroffen. De inhoud luidde als volgt: *„Burgemeester en Wethouders der gemeente de Bilt maken bekend dat op Donderdag, den 25 October aanstaande, des namiddags te 2 uren, de gelegenheid zal zijn opengesteld tot KOSTELOOZE INENINTING en HERINENTING van de ingezetenen, die zich daartoe ten Gemeentehuize aanmelden.’*

Het correspondentiearchief laat ons niet weten hoeveel ingezetenen er gereageerd hebben.

In diverse andere Utrechtse gemeenten deed de ziekte tongblaar zich in het najaar helaas ook gelden. Een enkele maal was er weer sprake van miltvuur en op 28 december werd aan de burgemeester

bericht dat zich in Veenendaal een geval van *Kwade Droes* had voorgedaan, een infectieziekte die zich bij paarden voordoet en waarmee een enkele maal ook de mens geïnfecteerd kan worden.

Zoals uit het vorenstaande is gebleken zijn er in het Biltse archief dus diverse bekendmakingen te vinden die betrekking hebben op besmettelijke veeziekten in de provincie. In het correspondentiearchief bevinden zich echter ook meerdere pamfletten die te maken hebben met aankondigingen die voor het hele land golden. Het betrof dan een maatregel, waarbij het verboden werd om via een bepaalde grenspost vee te vervoeren. Zo mocht men met ingang van 1 januari 1900 geen melkkoeien invoeren langs Clinge, terwijl het met ingang van 2 januari wel was geoorloofd om dit via Selzaete te doen.

WOONWAGENS

Was er in de zomer van dit jaar een probleem met woonwagenbewoners in Driebergen, anno 1900 deed zich kennelijk een dergelijk probleem voor in onze gemeente. Blijkens correspondentie opgeborgen onder nummer 359 V had G.H.L. van Boetzelaer (toen op Houdringe woonachtig) op 13 juli 1900 een brief geschreven aan burgemeester en wethouders van De Bilt met de volgende inhoud:

„Sinds eenige jaren is door het gemeentebestuur te de Bilt een gedeelte van de berm van den Rijksstraatweg als staanplaats voor de zoogenaamde woonwagens aangewezen. Deze maatregel is gebleken zeer tot last en schade van de omringende bewoners te zijn en maakt de buitenplaats Schoonoord (een villa gelegen aan de Holle Bilt) geheel onverhuurbaar. Redenen waarom ondergeteekende de vrijheid neemt zich tot genoemd gemeentebestuur te wenden met het dringend verzoek in dezen toestand een verandering te willen brengen.”

De Holle Bilt circa 1900. Op de rechterzijde staat het huidige pand Holle Bilt 25 – 25a, waarvoor de bouwvergunning was aangevraagd door G.H.L. baron van Boetzelaer. Het werd in 1900 opgeleverd. Woonwagens zijn er niet te zien. De foto biedt ons een landelijk plaatje met schapen en nieuwsgierige kinderen.

Burgemeester en wethouders antwoordden bij brief d.d. 27 juli:

„Naar aanleiding van Uw verzoek om eene andere staanplaats aan te wijzen voor woonwagens hebben wij de eer U mede te deelen dat wij zullen trachten zoo spoedig mogelijk aan U verzoek te voldoen.”

Was het omdat G.H.L. van Boetzelaer niet een der minsten was in de Biltse samenleving dat zo snel bovengenoemde toezegging werd gedaan? Hij was niet alleen raadslid geweest, maar ook wethouder en zelfs statenlid.

Anno 2000 vervagen de grenzen en trekken de mensen, hetzij voor hun plezier hetzij noodgedwongen, de wijde wereld in. Anno 1900 was dat nog niet in die mate het geval. Blijkens brief nummer 53 L hadden er in 1899 geen 'landverhuizingen naar Noord-Amerika of andere overzeesche gewesten' plaatsgevonden. Toch waren er in het Biltse correspondentiearchief wel sporen te

vinden die een internationaal karakter hadden. Er kwam bijvoorbeeld bij de gemeente een circulaire binnen, gedateerd 29 augustus 1900, waarin verzocht werd een opgave te doen van de in onze gemeente wonende kaasboeren. Dit had te maken met de wereldtentoonstelling die in dat jaar in Parijs gehouden zou worden. Ook Nederlandse exposanten zouden daaraan deelnemen en er zouden verschillende zuivelwedstrijden gehouden worden. Aan de commissaris van de Koningin in de provincie Utrecht werd een opgave verstrekt met de namen van de in onze gemeente wonende kaasboeren. Of een van hen daadwerkelijk naar Parijs is geweest vertelt het archief niet.

Diverse berichten

De publicatie, opgeborgen onder nummer 320 D, had betrekking op een nationale gedenkdag. De Majesteit had bepaald dat

op zondag 17 juni de dankdag moest worden gehouden waarbij de overwinning bij Waterloo werd herdacht. Tijdens de godsdienstoefeningen diende men aandacht aan dit heuglijk feit te besteden en de Heer te danken. De dag was mijns inziens te vergelijken met onze bevrijdingsdag, een dag die ook thans nog in vele kerken herdacht wordt. Natuurlijk betrof de meeste correspondentie in het besproken gemeentearchief typisch Biltse aangelegenheden. Zo zijn er onder nummer 76 W brieven te vinden die betrekking hebben op het maken van een uitweg van het landgoed Vollenhoven naar de 'straatweg 1^e klasse Utrecht-Amersfoort'. Bij nummer 127 C is correspondentie te vinden die te maken heeft met het oprichten van de Biltse Muziekvereniging en bij 391 K vinden we een bezwaarschrift tegen de voorgenomen oprichting van een krankzinnigengesticht aan de Brandenburgerlaan te De Bilt. Het gesticht is er mijns inziens nooit gekomen. Wel werd aan de 1^e Brandenburgerweg de begraafplaats aangelegd. De weg was blijkbaar niet in goede staat en diende daarom, blijkens de brief opgeborgen onder nummer 516 W, vanaf de Groenekanneweg gerekend 260 meter verhard te worden. Op de rest van de Brandenburgerweg, ook wel *Brandenburgersteeg* genoemd, moesten sintels worden aangebracht.

Toegang tot de pas opgerichte begraafplaats aan de 1^e Brandenburgerweg, met op de rechterpilaster het jaartal 1900.

BOERENoorlog

Onder nummer 448 P vinden we een schrijven van de minister van Justitie dat te maken heeft met de gevolgen van de Boerenoorlog in Zuid-Afrika. Daarin werd clementie gevraagd voor de mensen die tengevolge van die oorlog uit het land werden gezet:

„Het is zeer waarschijnlijk, dat onder de personen, die tengevolge van den oorlog in Zuid-Afrika door de Britsche regering naar Nederland worden uitgezet er zich velen bevinden die, schoon Nederlanders van afkomst, burgers zijn geworden van eene der Zuid-Afrikaansche republieken of althans de Nederlandsche nationaliteit hebben verloren krachtens art.7, 4^e der wet van 12 December 1892 (Staatsblad no.268)

Het spreekt van zelf, dat de Nederlandsche regering rechtens niet verplicht is deze personen hier te lande toe te laten of te laten verblijven. De bijzondere en deerniswekkende omstandigheden waarin bedoelde personen, Nederlanders van afkomst, verkeerden geven mij echter aanleiding U.W.E.Gestr. te verzoeken de betrokken politieambtenaren onder U.W.E.Gestr.ressorteerende aan te schrijven de bepalingen der vreemdelingenwet tegenover hen niet in alle gestrengheid toe te passen, maar ten hunnen aanzien consideratiën te gebruiken.”

Oorlogen brengen en brachten wereldwijd menselijke problemen met zich mee en doen mensen uit hun vertrouwde omgeving op de vlucht slaan. Het is een beklemmende gedachte dat de mensheid kennelijk niet in staat blijkt oorlogen uit te bannen. Men wordt er wel eens moedeloos van.

Besluiten wil ik dit verhaal met te vertellen welke wetenswaardigheden het correspondentiearchief prijsgeeft met betrekking tot het aantal inwoners, alsmede de bebouwing in die tijd. Volgens nummer 305 I telde De Bilt op 1 januari 1900 2995

inwoners, 650 woonhuizen, 130 schuren, kerken en andere gebouwen. Er konden d.d. 30 mei van dat jaar 341 manschappen worden ingekwartierd, terwijl er bovendien in de zomer 206 en in de winter 169 paarden extra gestald konden worden indien dat wenselijk mocht zijn.

De Bilt was dus in 1900 qua inwonertal nog een kleine gemeente waarin echter toch zo het een en ander gebeurde. Ik heb maar een greep gedaan uit de correspondentie van 1900 en getracht daarmee een beeld te schetsen van de grote en kleine dingen die er speelden. Dingen

die overeenkomst vertonen met zaken die wij ook heden ten dage nog meemaken en dingen die mijlenver van ons af lijken te staan. Boeiend vind ik. Het Biltse correspondentiearchief beslaat een behoorlijk aantal meters en er valt dus nog veel te onderzoeken en even zoveel te verhalen! Ik zal mijn best blijven doen.

Bronnen:

- Correspondentiearchief van de gemeente De Bilt, GAB invoernummer 157.
- Informatiemateriaal verzameld door de onderzoeksgroep van de vereniging Historische Kring d'Oude School.

Detail van kadastrale kaart, waarop D 31 boerderij Leijenoord is. De boerderij was eigendom van C.Th. van Boetzelaer van Dubbeldam en werd bewoond door G. Voskuil. Perceel 27a is de huidige Kees Boekelaan.

EEN TOEVALLIGE ONTDEKKING

Tjitse Langerveld

Tijdens een bezoek aan Drenthe wandelde ik in Dwingeloo via de mooie Brink naar het fraaie voor het publiek opengestelde kerkje. Tot mijn grote verbazing hingen daar twee geschilderde portretten van ene Rutger van den Boetzelaer en zijn vrouw Battina van Loohn. Mijn interesse was ge-

wekt en aan twee dames, die daar een oogje in het zeil hielden, heb ik naar de achtergrond van de twee portretten gevraagd. Daar zij lid waren van de historische vereniging van Dwingeloo konden zij mij enige fotokopieën van deze schilderijen met de geschiedenis ter hand stellen.